

Katerina
Kalitko

**Zavjera
drveća**

Zagreb, 2020.

Katerina
Kalitko

Zavjera
drveća

S ukrajinskoga prevela
Alla Tatarenko

Šesti travanj

Spavaš ne samo s ovim jednim muškarcem,
već i s njegovim cijelim životom.

I taj povremeno smeta vam zaspati, ili grliti se kad godi.
Recimo, često naiđe rat i legne između vas poput djeteta
koje se boji ostati samo u tamnoj susjednoj sobi.

Rat, kaže on, ima mnogo brojeva u arsenalu:
dvoje rođaka – jedna vreća s kostima,
tisuću tristo devedeset i pet dana opsade grada,
tri paketa humanitarne pomoći: maslac, konzerve,
mlijeko u prahu, tri komada sapuna.

Po tebe dođu četvorica, svaki s puškom o ramenu.
Pokažu popis, sprovode te uz oružanu pratnju
kroz noćni grad. Dvaput dok hodaš
čuješ granate kako šište nad glavom.

... Iz baraka pet puta izvode noću na kišu
vode do jame u kojoj već truli četrdeset i troje,
i svaki put pomisliš: sada ću napokon umrijeti
i priznati Bogu – bila je sve to tek loša šala.

A oni vas bacaju licem u prašinu
i guraju cijevi u potiljak, morate dugo ležati
i od tada, kaže, više ne volim sanjati –
sva ova sjećanja, znaš, i nisu toliko muška,
kada trčite šumom, a oni vam u leđa pucaju,
kada je metak u bedru, a ti još čutiš ono blato na licu.

I tada veliko bezlisto drvo bola raste u grudima, pulsira,
a ti ne odgovaraš, jer što bi na to uopće bilo moguće reći.
I brišeš, brišeš, brišeš s njegovog lica to blato,
čak i kroz san.
Čak
i kad je daleko.

Silujete iz osvjetljenih prozora

Imaju službeni stan — prozori gledaju na zatvorsko
dвориšte,
imaju bolesno dijete, i sve je kod njih kao i obično.
Kasno navečer, kad dječak spava, a suđe je odavno oprano,
kad se grad ukipi u šećernoj, tihoj ljepoti,
u laboru se glasno brčkaju dvije velike ribe,
a negdje u haustoru plače glupavo slijepo mače,
ona sjedne i misli: eto, njen suprug
svakog jutra iz raja izlazi i spušta se ravno u pakao.
A tamo su svi oni lupeži prljavi, a on
ima takvu svjetlucavu aureolu
da ju je ponekad strah pomilovati ga po glavi.
Ljeti bi trebalo poći na selo — mali je ove godine kenjkav,
cipele treba dati na popravak. Skuhati juhu...
A on,
dok ona tone u san, upravo nekome izbija zube,
umorno guta votku s kolegom nakon žestoke smjene
i kaže: ne ide mi se doma. Tamo je ona blesava ženska
i mali je opet bolestan. Ukratko, doma je pakao.

Zavjera drveća

I tako kažem ti: ovo drveće ukrast će naše snove.
Ovdašnja srca i varoši imaju vlažno dno nalik na glib.
A drveće ne spava. Izlazimo u vrt i ono, šutke,
grabi nas za ramena prstima lišenim lišća.

Tamne pandže su oštre i rane na tijelu tanke.
Ovo drveće raste kroz nas, i s godinama ne zacjeljuje.
Jer mi smo ti, mi smo ti, koji su oteli njegove roditelje
kako bi bili kreveti, kredenci, police za suđe, vrata i prozori.

U drvenom krevetu izrezbarenoga uzglavlja
koji već petu godinu eto uporna štetočina dokrajčuje,
u kotliču grudi miješam rebrima kašalj
i kažem:
— bježi,
kroz vrt gdje je visoka trava,

na rijeku...
Ali je kasno.
Na obali stražari lađa,
njenu drvenu kičmu rijeka lomi i studu.

Htjela bih znati licem u lice drvo
koje kroz hladnu maglu doplovi
i pritisne grudi.

* * *

Neće ispjevati pjesme, jer kad djeca njihove djece začuju nešto o tome skaču iz kreveta čim sat izbije četiri, uplašena tim odjekom u leđnoj moždini. Različite dijelove smrti nemoguće je spojiti u cjelinu, uvijek nedostaje četvrt takta ili tijela.

Mapa je pohabana na pregebima.

Vrata kuće beznadno rđaju, tvoja je straža noćna.

U zoru u svakim ustima zrije otrovna slina.

Sve ove hrpe pepela imaju ime

i ponavljaju iznova svoje uporne pozive —

suviše oštre, nalik paničnim kricima, predugačke za pjesmu o polju, izrešetanom gradom, izvrnutom naopačke, o crnici koju će Gospod u svojoj ruci napokon u prah pretvoriti.

* * *

Ova samoća mogla bi se zvati Mirjam, ili Ester.
S plačem dojenčadi u zemlju uliježu pukovi.
Riječima odavno biva tijesno između vode i soli.
Pod zastavom na pola koplja stotine promuklih
tuđinskih grla smiju se grohotom, ubodeni iverom jezika.
Ova samoća je hladna, razjapljena i tako bezdana,
da je ni stranac neće.
Djeca koju ne drži mjesto izlaze
iz škole s noge na nogu, stoje nad morem kao pred sudom.
Pucketaju u zraku antene uvelog granja
netko uporno odašilje kodove zgarišta.
Ova samoća mogla bi se zvati Sevgil ili Selima,
slana su i uvijek najdublja imena napuštenih.
I ona izlazi. Nervozno prstima gužva
crni čvor marame, blijede su njezine usne,
tko je to, pita. Prijem, čuje li nas još uvijek netko?
Još do maločas netko je odašiljao naša imena.
Prijem, sine, čuješ li, mene poslušaj, poslušaj me:
svi su napustili obalu, traži u vodi.

Paleta

Rujan se vraća da bi promijenio sve.
Tektonskim lomom nadire gusta crna rijeka,
nosi učitelje što su ti dlanove šibali lenjirom
u samostanskoj školi
ili pak možda
medresi,
prijatelje izgubljene – sablasti bijelih lica,
šapat i krike, još nešto pjene,
i cure iz pospanih seoskih sobica
što u hipu, s lakoćom preskaču žute linije.
(Sve se one prvenstveno žele riješiti naglaska,
njihova siva tijela prohladna i uzana poput ribljih,
zatim, za dresuru zgodne, usvajaju pravila igre,
vezu donor-akceptor održavaju vješto).
U prepunim tramvajima sirotinja na sav glas pjeva
kako nad kućom iz Ukrajine odlijeću ptice.
Ako nas već ovaj mjesec sve istom oštricom sječe,
odakle onda nada da se izvučeš živ,
nezaražen.
Na nebu nad gradom lebdi vanilin-šećerna vata.
Da se uspavaš brojiš odbljeske varljivog svjetla.
Poguren nad jutarnjom kavom, moj mahniti Medžnune,
nećeš se više sjećati ni kud si nakanio krenuti.
Rujan. U zraku zeleni zadah močvara.
Muškarci su sada na rubu živčanog sloma.

Ja ću te voditi, mene prati u stopu.
Zgnječene šljive fenjera kaplju
svoj sok na tvoja ramena.
Nikakvih lekcija više.
Tvoja ludost i dalje će biti visoka.
I samo — zapamti — veži uz zapešće konac:
rujan se vraća da ponovno promijeni sve.

* * *

Dunav dolazi, kaže: daj mi, nek mi se poda
i pramen, i grč i ruka iz tog rukava
ti ne razumiješ: ja nisam obična voda,
ja ću trajat i dalje, a ti proći ćeš sva.
Nedovoljno je rastanaka da se previje moja ljubav
i svjetlost je moja sipka kao pčelinja perga,
daj mi pola svog imena, a svoj pjev predaj mi čitav.
Boj se zmija i ljubavi, bosim biti za snijega
naroda s obala poleglog poput trske,
obraza u jutro kad sijeda trepavica padne na njega
i muškarca što će noseći mlijeko za tebe proći
kroz vjetrove olujne noći.
Više se ne boj ničega.
Vidi: vjetrušak koji je bitku sa vjetrom izgubio,
lebdi nad tobom i spušta ti pero u ruku.
Najdublja ostaje raka — pjevanje nitko još nije ubio.
Moji su čunovi gladni, podaj im krvi, udijeli muku.
Evo kruha i toplih grijeha, pjevaju moji veslači.
I košava kao gvozdena kuka u rebrima.
Bukti na vrhu planine, juri nas s vijestima naći
šipak — jahač krvavih mamuza.

* * *

Dom je još uvijek moguć tamo gdje rublje suši se vani,
gdje krevet poslije prepun je vjetra i mirabelina cvijeta.
Vrijeme je prve velike ljubavne bliskosti
koja mora postati prodiranje, nikad se ne ponoviti.
Svaki zametak lišća postaje zelena oštrica,
i krik živog pronalazi noć i ritam.
Ta tanka folija, vrijeme kada se začinju kajsijske
istovremeno s ratovima i bebama, u istoj žličici zraka,
u sparini spavaćih soba ili u hladu, iz kojeg u kuću poželi ući,
vižljast kao jato meduza, migrirajući cvat.
Travanjski mraz vreba bijelih očiju i oštarih kandži,
no istu toplu, paperjastu kožicu imat će djeca.
Sva je razlika samo u tome na koliko dijelova će se razbiti
kad dođe vrijeme da padnu, ili će se naprosto rasuti
potpuno.
Iza zida jednoruk susjed pijan luta po stanu,
pobrkavši sve epohe, ramenom zakačivši
dvije gvozdene štake iz Prvoga svjetskoga rata, kartonski
sovjetski šljem,
i portret nepoznatog s pogledom nalik rafalu mašinke,
i vješalicu s košuljama već odavno samo s jednim rukavom.
Dakle, padat će, razbit će se na dijelove i na sudbe,
granje se ljulja, za vjetrove sve je otvoreno.
Tijesno stisnuta šija – taj tjesnac, kako čudno grebe u grlu,
kao da vrijeme stoji u mjestu, i Iperit puzi kroz rovove.

A sve je to igra zaboravljena u rodnom zelenom dvorištu,
ovo lutanje među prostrtim opranim plahtama,
svijet je svakog trenutka krhkiji, i kad iznenada zagriš
kroz tkaninu – ne znaš tko je to tamo, i jesi li ga našao ili
izgubio.

A paperjasto dvodijelno tjelašce rata pupa u srcu cvijeta,
kojeg za mrzle noć nismo pustili u kuću da se ugrije.

On piše

Nisu ih voljeli na zemlji i zaboravili su ih među oblacima

JURIJ ANDRUHOVIČ

Majko, niste mi poslali vašu sliku
i skoro sam zaboravio izgled vašega lica,
zaplakat ćete, znam, jer uzrokuje vam brigu
ali svaka nesreća tek je krvava mrljica
na prazničnoj košulji.

Život je kuća dignuta pored puta
starinska, ukrajinska, naša, dvodijelna,
ovdje nariču, perući pokojnika, tamo
za praznik djevojku kite cvijećem,
samo usnite, majko, da sam došao k vama u goste,
i da sjedim na svjetlijoj strani.

Još plaćete, majko, jecaji nikako da se stišaju,
slabo vam vidim lice, ali lica ne znače mnogo,
a vaša kosa – toga se sjećam – miriše na različak.

Svi nešto hoće od nas i uznemiruju mravinjak vojske,
u kojem pokrajina leži poput smrdljive ribe.
Pisao sam Andriju – dugo, opširno, svojski,
no odgovora nikako nema – moguće da je adresa pogrešna.

Ranije on je pisao meni: sjeća se ukusa ljepljivih karamela
koje je tata nosio iz grada, mokroga jarka za kućom,
a kući, moj Petre, od sada možemo samo na lafetu,
istinu je govorila mati: bolje bi bilo da smo ribari.

Kiša je udarila u doboš, blato potapa frontove.
Duž rijeka i ispod oblaka kročimo beznadno.
Ja sve zaboravljam, kao da je iscurilo moje sjećanje.
Pjeva li, majko, još uvijek u crkvenom zboru Gafija?

* * *

Događa li se malima nešto zaista veliko?
Trule daske znanja škripe pod stopalima.
Sada već znaš, na primjer, kako za vrijeme rata
u skućenim kućama, pulsiraju svjetlošću jelke,
kako vjetar, lišen života, s poljskog zgarista
smješta stent između zidova aorte,
kako Gašpar, Baltazar, Melkior
jure kolima hitne pomoći s farom, metkom probušenim,
kako iz sućuti prema zarobljenima izrastu čudne i guste šume,
a zatim u sloju treseta legnu na tamnu dušu.
Svjetlost, grebuckavo štene, cvili kraj jastuka,
svjetlost tanka i snježna, snijeg će ohladiti lica
i fiksirati ih dok se pretvaraju u likove,
urezuju se pod srce zemlje.
Do proljeća
neka ne bude toplo, nek leži ovaj svetački pokrov.
Je li to što se zbilo dovoljno za ono zaista veliko,
ili će iz boli izrasti veliko drvo — ovdje,
da kuca krvavim jagodama u okna noćnih stanova?
Otkud kod tebe, ljubavi, ovaj mjesječev odsjaj kože?
Malo gladi, očaja, i mlijeka, i žive.

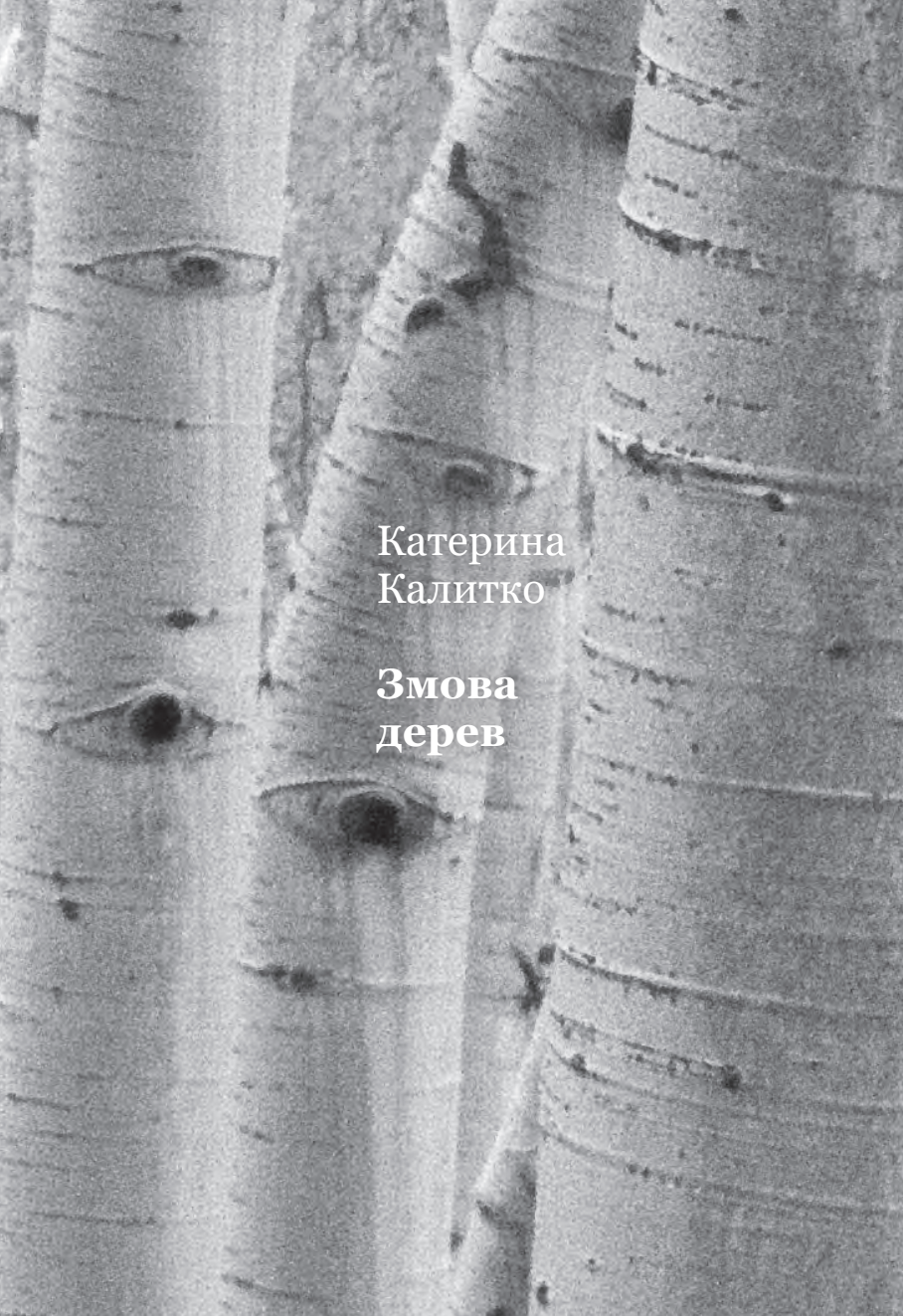
* * *

Pedeset golubova poletjelo je s ovog zvonika.
Planine prežvakavaju grom, ranjavajući bezube desni.
Slabašno drvo vjetra raste na pijesku proljeća.
Svatko voli svoj boj kad ga nazovu imenom,
svatko čelo pamtit će svoj razbijeni zid,
svatko izdjelja za sebe cara od vlastite kosti,
svatko svog boga spušta u mrak vlastite lubanje,
i sipa riječi bez reda u zdenac azbuke,
čitave kakve jesu, ne rastavljajući slogove.
Trunke pepela drhte na trepavicama,
vatru podstiču suhim granama jutra.
Obalom juri konj, vran, živ,
ali u njegovom trbuhu roje se sjenke Ahejaca.

* * *

Osvrneš se i u grlu osjetiš sol.
Žuti ognjeni zmaj leži na krovu crkve.
Šumi vrt iza kuće. Šum sličí naricanju.
Sutra ćeš sići u vrt, a on neće procvjetati.
Sutra će zapjevat gluho zvono velikih požara,
sutra vriti će tvoja rijeka i postati krvava.

Nemirni snovi pred svitanje, i jutro također nemirno.
Na listu loze zamro je golemi puž.
Sutra stižeš na stanicu – vlakovi, žurba, prašina,
sve tako prožeto zebnjom, kao za rata.
Okružena si strancima;
obратиš li se nekome, u glasu će ti škripnuti sol.
I veliki požar u srcu.
A dotle, spavaj.

A black and white close-up photograph of birch tree bark. The bark is light-colored with horizontal lenticels and small dark spots. The texture is rough and fibrous. The text is overlaid on the central part of the image.

Катерина
Калитко

**Змова
дерев**

Шосте квітня

Спиш не лише з одним оцим чоловіком,
а й з усеньким його життям.

І часом воно заважає вам спати чи просто собі обійматися.
Скажімо, часто приходиться війна і лежить між вами, немов
дитя,
яке боїться лишатись на самоті у темній сусідній кімнаті.

У війни, каже він, в арсеналі багато чисел:
двоє родичів — один мішок із кістьми,
тисяча триста дев'яносто п'ять днів облоги міста,
три пакунки з гуманітаркою: масло, консерви, сухе
молоко, три брусочки мила.
По тебе приходять четверо, кожен зі зброєю на плечі.
Показують список, ведуть тебе під конвоєм
через місто нічне. Два рази, ідучи,
чуєш снаряди, що пролітають високо над головою.
...П'ять разів із бараку виводять під зливу вночі
до відкритої ями, в якій вже гниють сорок трое,
і щоразу думаєш: от я нарешті зараз помру
і зізнаюся Богові — це був невдалий жарт.
А вони вас кидають всіх долілиць у бруд
і тицяють у потилицю дуло, і мусите довго лежати.
І відтоді я розлюбив, каже він, дивитися сни —
всі ці спогади, знаєш, не дуже-то й чоловічі,
коли ви біжите через ліс, вам у спину стріляють вони,
коли куля в стегні, а ти все відчуваєш оте багно на
обличчі.

Ось тоді велике безлисте дерево болю проростає й
    пульсує в грудях,
і ти не відповідаєш, бо що на таке відповісти.
І стираєш, стираєш, стираєш йому з обличчя той бруд,
навіть крізь сон.
І навіть
коли на відстані.

Силуети з освітлених вікон

У них службова квартирка — вікна у двір тюрми,
і хвора дитина у них, і все у них, як у всіх.
Пізно ввечері, коли хлопчик спить, а посуд останній
помито,
коли застигає місто в цукровій тихій красі,
у тазику голосно хлюпаються дві рибини живі,
а десь у під'їзді плаче дурне кошеня сліпе,
вона сідає і думає: от, її чоловік
щоранку виходить із раю і спускається в пекло.
А там ці урки брудні, а в нього ж такий ореол
світлий довкола, що страшно часом гладити по голові,
на літо треба в село — малий цього року кволій,
треба туфлі в ремонт. Борщу наварити...
А він
саме комусь вибиває зуби, поки вона засинає,
з напарником після зміни ковтає горілку втомлено
і каже: Не хочу додому. Там ця баба дурна
і знову малий хворіє. Пекло, коротше, вдома.

Змова дерев

І скажу тобі так: ці дерева вкрадуть наші сни.
Вогке дно і грузьке у тутешніх сердець та містечок.
А дерева не сплять. Ми виходимо в сад, і вони
Нас безлистими пальцями мовчки хапають за плечі.

Темні пазурі гострі і рани на тілі тонкі.
Проростають крізь нас ці дерева й не гояться з віком.
Це ж бо ми, це ж бо ми, що взяли собі їхніх батьків
На ліжка і комоди, на мисники, двері та вікна.

В дерев'яному ліжку із різьбленням у головах,
Що його п'ятий рік доїдає настирливий шашель,
В казанкові грудей перемішую ребрами кашель
І кажу:
— Утікай,
Через сад, де висока трава,

До ріки...
Але пізно.
Вартує на березі човен.
Дерев'яний хребет йому річка ламає і студить.

Я хотіла би знати в обличчя те дерево, що
Крізь холодний туман припливе
І наступить на груди.

* * *

Не складуть пісень, бо діти їхніх дітей, про те
лиш зачувши, зірвуться з ліжок, наполохані о четвертій
цим відлунням в спинному мозку. Окремих частин
смертей

у ціле не скласти, завжди бракує чверті
чи то долі, чи тіла.

Карта потерта на згинах.

Двері дому іржавіють безнадійно, варта твоя нічна.

На світанку в кожному роті стає отруйною слина.

Всі ці купи попелу досі мають свої імена

і все далі повторюють свої наполегливі поклики –

зарізкі, як панічне ячання, завеликі для пісні

про побите градом, вивернуте opak поле,

про чорнозем, який Господь у руці розітре опісля.

* * *

Цю самотність могли би звати Естер або Міріам.
З немовлячим плачем лягають у землю полки.
Між води та солі давно затісно словам.
Під приспущеним прапором регочуть сотні хрипких
нетутешніх пельок, скалками мови поколотих.
Ця самотність холодна, розверста й така бездонна,
що й чужак не бере.
Неприкаяні діти зі школи
вибрідають, стоять над морем, як перед судом.
Тріскотить у повітрі зв'язку пересохла гілля,
хтось уперто вигукує позивний попелища.
Цю самотність могли би звати Селіма або Севгіль,
імена покинутих солоні й завжди найглибші.
І виходить вона, нервово пальцями мене
чорний вузол хустини, губи в неї бліді:
хто це, каже. Прийом, чи хтось іще чує нас?
Щойно хтось викликав нас і називав імена.
Ну ж бо, синку, прийом, послухай мене, мене:
всі пішли із берега, пошукай у воді.

Палітра

Вересень повертається, щоб змінити усе.
Лізе крізь тектонічний розлам чорна густа ріка,
несе вчителів, що били тебе лінійкою по руках
у монастирській школі
чи то пак
в медресе,
друзів загублених — привидів білолицих,
шепоти й крики, ще якесь шумовиння.
І дівчат з напівсонних сільських світлиць,
котрі стрибають одразу далеко за жовту лінію.
(Спершу усі вони хочуть позбутись акценту,
сірі тіла прохолодні й вузькі, як у риб,
втім, до дресури придатні, засвоюють правила гри,
вміло підтримують зв'язку донор-акцептор).
Гучно у повних трамваях співає ненза
про те, як летять з України птахи над хатою.
Якщо вже цей місяць ріже всіх однаковим лезом,
то звідки надія вижити
та
не інфікуватися.
Плаває в небі над містом ванільно-цукрова вата.
Вогники болотяні рахуєш, аби заснути.
Горбишся над ранковою кавою, мій навісний Меджнун,
і не згадаєш навіть, куди хотів прямувати.
Вересень. У повітрі зелений сопух боліт.
Чоловіки на межі нервового зриву.
Я проведу, ходи за мною услід.

Ліхтарів слизькі роздушені сливи
соком на плечі скапують.
Більше — жодних уроків.
Твоє безумство і далі буде високим.
І тільки, щоб пам'ятати, в'яжи на зап'ястя нитку:
вересень повертається знову усе змінити.

* * *

Дунай приходить і каже: віддай, віддай
і пасмо, і спазм, і руку із рукава,
ти не розумієш, я не просто вода,
ти вся проминеш, а я собі далі триватиму,
любов мою бинтувати не стане розлук,
і світло моє сипке, як бджолина перга,
віддай півімені, а пісню віддай цілу.
Бійся змій та любові, ходіння босою по снігах,
народу, що між берегами стелиться осокою,
ранків, коли на щоки випадає по сивій віїці,
і чоловіка, який мені носитиме молоко
горобиної ночі.
Більше нічого не бійся.
Гляди: боривітер, що битву з вітром програв,
летить над тобою і ронить у руку перо.
Найглибша могила — спів, що не знає угаву.
Мої човни зголодніли, вділи їм своєї крові.
Ось теплі гріхи й хліби, співають мої веслярі,
І кошава, як між ребер залізний гак.
Ось мчить зі звісткою і спалахує на горі
шипшина — вершник із кров'ю на острогах.

* * *

Домівка усе ще можлива там, де сушать надворі білизну,
де ліжко потому повне вітру і аличевого цвіту.

Пора ця — велика і перша любовна близькість,
що мусить стати проникненням, ніколи не повторитися.

Зеленим лезом кожен зародок листя
стається, і крик живого знаходить і ніч, і ритм.

Тонка фольга, пора, коли зачинаються абрикоси
одночасно з війнами і немовлятами, у тій самій ложці
повітря,

у задусі спалень чи в холоді, з якого у хату проситься
ворушкий, як зграя медуз, і перелітний цвіт.

Білооко, кігтисто полює квітневий мороз,
та однакову теплу пухнасту шкірку матимуть діти.

Вся різниця у тому, на скільки частин розломляться,
як настане пора упасти, чи просто розіб'ються вщент.

За стіною сусід однорукий, п'яний, блукає вдома,
переплутавши всі епохи, зачепивши плечем
дві залізні милиці з Першої світової, картонний
радянський шолом,

і портрет невідомого з поглядом, як автоматна черга,
і вішак сорочок, що давно з одним рукавом.

Отже, падатимуть, розіб'ються на дольки та на долі,
розгойдалося гілля, вітрам усюди відкрито.

Перетиснена шия — той перешийок, і так дивно першить
у горлі,

ніби час не минав і ярами повзе іприт.

І усе це — забута у ріднім зеленім подвір'ї гра,
це блукання межі розвішаних випраних простирадл,
світ щомиті тонший, і коли обіймаєш раптом
крізь тканину — не знаєш, хто там, і знайшов ти його
чи втратив.

А пухнасте дводільне тільце війни бубнявіє в серці
цвіту,
що його ми холодної ночі не впустили додому грітися.

Він пише

Їх не любили на землі й забули серед хмар.
Юрій Андрухович

Мамо, Ви мені не надсилали із себе фото,
і тому я майже забув, які Ви з лиця,
Ви заплачете, знаю, це-бо я додаю вам гризот,
але кожне горе — тільки кривава цятка
на святочній сорочці.

Життя — придорожня хата,
старовинна подільська, наша, на дві половини,
тут голосять, покійника обмиваючи, там — квітчають
дівку на свято,
хай Вам, мамо, насниться, що я прийшов у гостину,
і сиджу на тій половині, де більше світла.

Ви ще плачете, мамо, ридань ніяк не вколошкати,
але що те обличчя, із нього води не пити,
а волосся Ваше — я ще пригадую — пахне волошками.

Всі щось хочуть від нас і ворущать мурашник війська,
у якому країна лежить, ніби тухла риба.
Я писав Андрієві — довго, розлого, по-свійському,
а від нього нічого, може, адреса хибна.

Перед тим він писав: пам'ятає смак тягучих конфет,
що привозили з міста тато, за хатою мокру балку,
а додому, Петрусю, тепер хіба на лафетах,
мама правду казали: краще були б рибалками.

Злива б'є в барабани, болото попід фронтами,
ми йдемо вздовж річок і під хмарами, безнадійно.
Я усе забуваю, з мене наче витекла пам'ять.
Чи співає ще, мамо, в церковному хорі Гафія?

* * *

І чи стається з маленькими щось насправді велике?
Поскрипують під ногами дошки знання перегнili.
Тепер ти знаєш, наприклад, як у часи війни
в домівках зіщулених пульсують світлом ялинки,
як вітер мертвотний із польового згарища
шурує шунтом поміж стінок аорти,
як Гаспар, Валтасар, Мельхіор
спішать у швидкій із простреленою фарою,
як зі співчуття полоненим химерні густі ліси ростуть,
і потім лягають шаром торфу на темну душу.
Світло - щеня дряпотливе - скавулить край подушки,
світло тонке і сніжне, сніг обличчя остудить
і зафіксує, як ці обличчя перетворюються на лики,
попід серце землі вриваються.

До весни

хоч би тепла не було, щоб лежала ця плащаниця.

Чи усього, що сталося, достатньо для справді
великого,

чи просто із болю виросте велике дерево - тут,

кривавити ягодами, стукати у вікна нічних квартир?

Звідки у тебе, коханий, це місячне сяйво шкіри?

Трохи голоду, відчаю, та молока, та ртуті.

* * *

П'ятдесят голубів полетіло з цієї дзвіниці.
Гори грім пережовують, ранять беззубі ясна.
Кволе дерево вітру росте на піску весни.
Кожен любить свій бій тільки названим на ім'я,
кожен лоб пам'ятатиме власний розбитий мур,
кожен зробить із власної кістки собі царя,
кожен власного бога кладе в черепну п'тьму
і слова висипає в колодязь абетки усі підряд,
не подрібнені й на склади.
Попелинки тремтять на віях,
ростя ранку в багаття кидають, бо сухе.
Понад берегом скаче кінь, вороний, живий,
але в череві в нього ворушаться тіні ахейців.

* * *

Озирнешся назад і відчуєш у горлі сіль.
Жовтий змій вогняний лежить на даху костелу.
Сад за домом шумить. Шум подібний на голосіння.
Завтра вийдеш у сад, а він тобі не зацвіте.
Завтра глухо тобі співатиме дзвін великих пожеж,
завтра річка твоя закипить і стане кривава.

Сни тривожні над ранок, і ранок тривожний теж.
На листку винограду завмер величезний равлик.
Завтра вийдеш на станцію — потяги, поспіх, пил,
так бентежно, неначе війна.
Між чужих усіх
заговориш до когось — у голосі скрипне сіль.
І велика пожежа на серці.
А поки — спи.

A black and white photograph of a tree trunk, likely a birch, showing its characteristic peeling bark. A prominent knot hole is visible, which has a shape that strongly resembles a human eye. The text is overlaid on the right side of the image.

Kateryna
Kalytko

**Mutiny
of Trees**

April 6

You are not just sleeping with this one man, but with his
whole life,
and sometimes it wakes you up and snatches him out of
your arms.

For, you see, war often comes along and lies down between
you like a child
afraid to be left alone in the dark.

War, he says, involves many numbers, let's see —
two relatives equal one sack of bones,
one thousand three hundred ninety-five days of siege,
three packages of humanitarian aid: butter, canned goods,
powdered milk, three bars of soap.

Four armed men come for you,
show you their orders and then escort you out into the night.
During the walk across the city
you hear missiles flying over your head — twice.

... Five times they take you out of the barracks
to a ditch where forty-three lay rotting
and each time you think: I will finally die
and tell God that it was a lame joke.

But they throw you face down into the dirt
and take their sweet time pressing a gun to your head.
Since then, he says, I don't like to dream,
these kinds of memories, they aren't fitting for a man.

You run through the woods, they shoot at your back,
a bullet hits your thigh but all you feel is this dirt on your
face.

That's when a leafless tree of pain grows
in your chest, pulsating.
And I don't respond because what do you say to that
I just keep wiping the dirt off his face, over and over again,
even while he's sleeping,
even while he's away.

Silhouettes in the lit windows

They have a rented flat looking on to the prison yard
And an ill child and all that other couples have
Late in the evening when the boy is in his bad and the last
dishes are washed.

And the whole town is dozing in silent sugared beauty,
And two live fish are splashing noisily in the washbasin
And a stupid blind kitten is crying somewhere in the
staircase,

She sits down and thinks - here, her husband
Leaves Paradise every morning and descends into Hell.
And there all those dirty jail birds are and he has such a
nimbus

Shining that she is sometimes even afraid to pat his hair,
It would be nice to go to the country for summer, the kid
isn't well this year,

And the shoes need repairing and I have to cook soup...

And he, while she falls asleep

Is breaking somebody's teeth

Later with his companion he drinks vodka wearily

And says - I don't want to go home,

There is this stupid woman

And the kid is ill again. In short, there is hell at home.

Mutiny of trees

And I shall tell you this: these trees will steal our dreams.
The local hearts and towns are moist and marshy at bottom.
The trees do not sleep. We walk into the garden, and
They clutch our shoulders with their leafless limbs.

Sharp dark talons press into the thin slits of wounds.
These trees grow through us and do not heal with age.
Because we took their parents to serve our needs,
To make beds and boxes, spoons, windows, and doors.

In a wooden bed with an engraved headboard,
Dark with age and infested with woodworms
In a bowl of my breast I stir up the cough with my ribs
And I say:
Run away,
Across the garden, through the tall grass

To the river.
But it's too late:
A boat is on guard at the shore,
Its wooden spine damaged by the river.

I would like to meet face to face the tree
that will float out of the fog,
and step on my breast.

* * *

They won't compose any songs, because the children of
their children,
hearing about this initiation, will jump out of their beds at
4 a.m., frightened
by the echo in their spinal cords. Separate parts of death
cannot form a whole: a quarter of fate or of body is always
missing.
The map is worn at the folds.

The doors of the house rust hopelessly, you are on night
watch.
At dawn saliva becomes poison in every mouth.
All these piles of ashes still have names
and they keep repeating their persistent calls
sharp like panicked bird shrieks, too extreme for a song
about a field torn apart by a hail of bullets,
about the *chornozem* that God will rub off in his hand
afterwards.

* * *

This loneliness could have a name, an Esther or a Miriam.
Regiments fall to the ground with an infant's cry.
Words hardly fit between water and salt.
Under the flag at half-mast, hundreds of hoarse voices

laugh, pricked by the splinters of language.
This loneliness is vast, bottomless, and so chilling
that even a stranger turns away. Restless children wander
out of the school, stand by the sea, as if in front of a tribunal.

Dried tree branches crackle in the air like transmitters.
Somebody keeps calling out the name of the city turned
into ashes.

This loneliness could be named Sevgil or Selima.
The names of the abandoned are salty and deep.

She comes out, fumbles with the knot
of her black headscarf; her lips are pale.
Who is there, she says, do you read me? Does anyone hear us?
Just a moment ago somebody called out our names.

Do you read me, son, try and listen to me, to me —
they have all left the shore, look for them in the sea.

Palette

Here September returns to get everything changed.
The fracture is bleeding blackly, thickly, abruptly,
bringing those teachers of yours from the monastic school,
or actually
the madrasa;
those who'd whipped your childish hands with the rulers,
bringing the pale wraiths of your companions lost,
bringing the screams and whispers, bringing the murky
foam,
bringing the girls, eager to skip the borderline
once they've broken free from their somniferous
backwoods homes
(primarily they want to get rid of the accents.
Grey are their narrow bodies, fishy and lifelessly cold,
willing to get exercised, willing to not mistake
the rules of conjunction between a donor and an acceptor).
Listen, the streetcar insane is singing aloud
of how the birds are leaving Ukraine, flying over the
chimney of ours.
So how can we hope
to survive uninfected
when the crescent is scything us all
in a row?
Cotton vanilla candy's wafting over the town.
Bog is twinkling with light. Count those glimmers, then
sleep.

Humping over the morning coffee, my madly perplexed
Majnun,
have you already forgotten where were you going to
leave?
Here it's September. Bogs are excreting their green
malodour.
Men remain on the verge of a nervous breakdown.
Come, fill my steps in. Slick yellow light of the lanterns
pours its juice on your shoulders.
Now you have nothing to learn,
highly infatuated forever.
Merely touch the thread on your wrist and remember:
here September returns to get everything changed
over and over again.

* * *

Danube approaches, he wants me to give away
a lock and a cramp, and an arm from a flowing sleeve,
I'm more than just water, regardless of what you say,
and I will go on even after you fully leave,
no parting's a bandage enough for my love's deep wound,
my light is like crystal pollen that falls in grains,
give me one half of your name and the song you found.
Beware of the serpents, of love and of walking again
barefoot aloof in the snow, of the folks like reeds,
days when a silver eyelash will drop like a tear,
of the man who will bring me milk on a path that leads
through the heart of the night.
Save for that, you have nothing to fear.
Look: here comes the falcon who battled the wind and lost,
from the bottomless sky a feather he drops for you.
Know: the deepest of graves is the song that persists the
most.
For my famishing boats give a bit of your bloody brew.
Warm are sins and the loaves of bread, and my oarsmen
chant,
through the ribcage an iron hook of Košava curls.
Here a dogrose
bush rushes up through its steep ascent
like a message bearer with flaming blood on his spurs.

* * *

Home is still possible there, where they hang laundry out
to dry,
and the bed sheets smell of wind and plum blossoms.
It is the season of the first intimacy
to be consummated, never to be repeated.
Every leaf emerges as a green blade
and the cries of life take over the night and find a rhythm.

Fragile tinfoil of the season when apricots first form
along with wars and infants, in the same spoonful of air,
in the stifling bedrooms or in the cold, from which the
wandering
beg to enter, like a bloom of jellyfish, or migratory
blossoms.

The April frost hunts white-eyed, sharp clawed,
but the babies have the same fuzzy skin for protection.

What makes them different is how they break
when the time comes for them to fall, or if they get totally
crushed.

Behind the wall a drunken one-armed neighbor stumbles
around
his house,
confusing all the epochs, his shoulder
bumps into metal crutches from WWI, a Soviet helmet
made of
cardboard,

and the portrait of a man with a glance like a machine gun
firing
and hangers for shirts, all of them with a single sleeve.

So they will fall and break into pieces and fates
branches parted, fruit exposed to the winds.
The neck feels squeezed, in the narrow isthmus of the throat
time just stands still and mustard gas creeps through the
ditches.

All of this is but a forgotten game we play in the family
backyard,
hiding amongst the laundry that hangs outside
the world becomes more fragile at each moment, and when
you
suddenly embrace
through the cloth — you don't know who it is, and whether
you've
lost or found.

And the swelling parted body of war intrudes into a
blossoming
heart
because we didn't let it enter our home on a cold night to
warm
itself.

He writes

They were disliked on earth and forsaken among the clouds.

YURI ANDRUKHOVYCH

Mother, you haven't sent me a single photograph
so I almost forgot what your face looks like.
You'll cry, I know, I have caused you distress
but each trouble is just a tiny speck of blood
on a Sunday dress.

Life is a house on the side of the road,
old-world style, like our peasant house, divided into two
parts.
In one, they wash the dead man's body and weep.
In the other, they dress a bride.

Mother, I want you to have a dream in which I come
and sit in the part with more light.

You cry so much mother, you don't stop sobbing.
I can't see your face well, but faces don't matter much,
Your hair, I still remember, smells of cornflowers.

They all want something from us and keep stirring
the anthill of the army, in which the country lies like a
rotting fish.
I wrote to Andrew, a long soulful letter,
but didn't get a reply, maybe I got the address wrong.

And before that Andrew wrote: how he remembers the
taste of
the toffee that Dad used to bring from town, also the
slippery ravine
behind our house. Peter, he wrote, if we ever return,
it will be on
stretchers.
Mother was right — we should have remained fishermen.

Rain drums loudly, mud covers the front lines.
We march hopelessly along rivers and under the clouds.
I'm forgetting everything, as if memories were leaking out
of me.
... Mother, does that girl Hafiya still sing in the church
choir?

* * *

Can great things happen to ordinary people?
The rotting boards of knowledge creak underfoot.
Now you know, for example, how in wartime
lights pulsate on Christmas trees in squat homes,
how the deadly wind blows from a burning field
burrowing like a stent between aorta walls
how Gaspar, Balthazar, Melchior
rush in an ambulance with a bullet-riddled headlight
how the thick magic forests appear out of compassion for the
prisoners of war
and spread in a layer of peat over the darkened souls.
Daylight, a clawing puppy, whimpers by the pillow,
the light is faint and snowy, snow will cool the faces
and capture them turning into icon-like images
that cut through the heart of the earth.

If there is no warmth
until spring, let this shroud remain.
Was everything, everything that happened, for a greater good
or would all the agony cause a tall tree to grow — bleeding
berries, pounding against apartment windows at night?
Where did you get this glistening moonlight skin, my love?
From starvation, despair, and milk, and mercury.

* * *

Fifty pigeons have flown away from the belfry.
Mountains munch the thunder, wounding their toothless
gums.

Wind is frailly sprouting up from the sand of the spring.

Every battle's worth loving when named,
every forehead remembers its own broken wall,
every king is arisen from a bone of the master,
every god is buried down in the darkness, deep in the
death's-head.

Words are pouring into the well of a hornbook,
just as whole as that.

Grains of ash on the winkers, trembling;
withered seed of the morning is thrown into the pile to burn.

On the seashore, the black horse is racing alive,
full of ripe Achaeans' shadows budging inside his belly.

* * *

You'd be turning around and feeling the salt in your
anxious throat.

Orange serpent would burn down the church,
as the garden behind your house
would be mournfully weeping
and tomorrow would never be going to bloom;
as the fire would dully be tolling for you;
as your river would seethe with the blood.

Anxious morning would bring disquiet into your dreams.
An enormous snail would freeze on a leaf of the grape.
On the dusty and hasteful station
the embarrassed trains would forebode something like war.
There amongst the crowded strangers
you'd be feeling the salt in your anxious voice.
Orange serpent'll revive in your heart
tomorrow.
Sleep till it does.

On the author

Kateryna Kalytko (born in 1982) is an award-winning writer and translator, PEN Ukraine member, considered one of the most powerful voices of the younger literary generation in Ukraine. She is the author of eight poetry volumes. Two of them, *Bunar* and *Torture Chamber. Vineyard. Home* has brought her the LitAccent of the Year Prize (2018 and 2014 respectively). Kateryna also published her two books of short prose, namely *M(h)ysteria* and *The Land of All Those Lost*, or *Creepy Little Tales*. Her selected writings have been translated into more than ten languages. Kateryna Kalytko is a winner of the BBC Book of the Year Contest and the Joseph Conrad Award holder in 2017 – for “the prose writing, which raises actual problems, makes you think and expands knowledge about other cultures”. In 2019 Kateryna was honored with the Women in Arts Award by UN Women Ukraine for her literary contribution. She’s the CEI Fellowship for Writers in Residence holder in 2015, KulturKontakt Austria fellow in 2018 and the Reading Balkans program fellow on 2019. In 2016 she was awarded the prestigious Vilenica Crystal Prize. She’s currently working on her first novel.

Fluently speaking Croatian/Serbian/Bosnian, Kateryna Kalytko is well known as a translator of leading Balkan authors: Miljenko Jergovic, Ozren Kebo, Nenad Velickovic, Melina Kamic, Semezdin Mehmedinovic, Stevan Tontic, Mileta Prodanovic, Mihajlo Pantic and others. She was also honored with METAPHORA award for her translations of Miljenko Jergovic’s writings.

Kateryna constantly takes part of numerous literary events in Ukraine and abroad. She is a co-founder of the Europe Island International Literary Festival in her home city of Vinnytsia. Her freshly published poetry book is called *Nobody Knows Us Here, And We Do Nobody*.

O pjesnikinji

Katerina Kalitko (rođena 1982.) nagrađivana je spisateljica i prevoditeljica te članica ukrajinskog PEN-a. Jedna je od vodećih glasova mlađe književne generacije u Ukrajini. Autorica je osam pjesničkih knjiga, a za dvije od njih primila je nagradu LitAccent, 2014. i 2018. godine. Objavila je i dvije knjige kratke proze, a trenutno radi na svom prvom romanu. Pojedini tekstovi prevedeni su joj na više od deset jezika. Kalitko je pobjednica natječaja za knjigu godine ukrajinskog BBC-a i dobitnica poljske nagrade Joseph Conrad za “prozu koja adresira relevantne probleme, tjera na razmišljanje i širi znanje o drugim kulturama”. Godine 2019. nagrađena je od strane UN Women Ukraine nagradom Žene u umjetnosti. Dobitnica je CEI stipendije slovenske Vilenice, KulturKontaktove rezidencije za pisce te rezidencijalnog programa Reading Balkans, a godine 2016. primila je nagradu Kristal Vilenice. Tečno govori srpskohrvatski, te je prevela knjige niza balkanskih autora, među kojima su i Miljenko Jergović, Ozren Kebo, Nenad Veličković, Melina Kamerić, Semezdin Mehmedinović, Stevan Tontić, Mileta Prodanović, Mihajlo Pantić i drugi. Za prijevod knjige Miljenka Jergovića primila je nagradu Metaphora. Sudjelovala je na brojnim književnim manifestacijama u Ukrajini i inozemstvu te je suosnivačica međunarodnog književnog festivala Europe Island u svom rodnom gradu Vinici.

Impresum

Goranovo proljeće

Edicija

Versopolis

Urednik

Marko Pogačar

Lektura i korektura

Ana Brnardić

SKUD "Ivan Goran Kovačić"

Zagreb, Opatovina 11

info@igk.hr

www.igk.hr

Za nakladnika

Tomislav Kosovec

Oblikovanje knjige

Tina Ivezić

Damir Prizmić

Tisak

Sveučilišna tiskara, Zagreb

Naklada

1000 primjeraka

CIP zapis je dostupan u
računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 001057820.

ISBN 978-953-6126-71-2

VERSOPOLIS

where
poetry
lives

With the support of the
Creative Europe Programme
of the European Union

sku^{igk}

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

